

Данило прими монашки чин у манастиру Св. Николе (Кончул) на Ибру од игумана Николе. Подвизавања Данилова у Кончулу

Када је отишао овај благоверни краљ из тога манастира, и увече тога дана свршивши дело службе, у којој му беше поверено да стоји пред тим благочастивим краљем, и са друговима својима духовно и телесно веселивши се, говорио им је дуго слатке и доброразумне речи, и ови отежали од многога труда, почеше одлазити на одмор. А овај господин мој имајући свагда будно око ка љубитељу Христу и желећи постићи такво дело, на које се у нади осмели, уставши тајно, ноћу, са једним од својих слугу, изиђе Господом вођен ка тишини неузбурканог пристаништа, хотећи примити црначки живот. И дошавши у манастир великога архијереја Христова Николе, који је на обали реке зване Ибар, место звано Кончул, и ту из руке преподобнога Николе прими монашки образ, и би му наречено име Данило монах. И благодаривши милости дароваоца предборога Бога који му испуњује све молбе на спасење, и тако у том манастиру поче живети са братијом тога манастира по Божјој вољи, сматран као један од њих, неослабно подвизавајући се, свагда пребивајући у светим молитвама, и са великим смирењем работајући дан и ноћ. Јер дању работајући са братијом манастирске работе, ноћу не кушаше нимало покоја, но се умом нелицемерне љубави настањиваше на висинама код престола Владике, као пред очима гледајући грозно испитивање коначне наплате, и говорећи самом себи:

„О јадниче, оплакуј своја лукава дела, и помисли како ћеш одговарати бесмртноме цару, који ће испитивати на суду дела твоја.“

И тако гледајући, угнезди се једна мисао у његово срце, да чини све што је угодно Богу и да спасе душу своју побожношћу и чистотом и великом послушношћу. Јер тако јачајући, поче се одликовати његов живот дотле, да је он био образац свој братији

која је у том манастиру, непрестано лијући изворе суза од очију својих, глађу и жеђу и другим многообразним трудовима мучећи тело своје.

Јевстатије архиепископ зове Данила. Данило одлази Јевстатију, који га производи за презвитера и прима у своју ћелију

После мало времена прочу се његов богоугодни живот и велика врлина, и ради ње био је љубљен од свију. Када је за њега чуо преосвећени архиепископ Јевстатије Други, поче га к себи звати љубазним речима; а он се не хтеде разлучити од таква места, у коме беше навикао на подвиг многога исправљања. А када га је овај преосвећени много звао к себи, и видећи да се на то не обазире, поче говорити о њему ка превисоком краљу Урошу, да би му заповедио да иде ка преосвећеном. Пошто је превисоки краљ много шиљао овом господину мојему, овако му говораше:

„Знам те послушна мојој вољи од младости твоје, па и сада испуни оно што ти заповедам. Уставши иди ка преосвећеном, јер ме много моли за тебе. А ти знаш да ми није достојно погрешити никоме његове потребе, јер ћеш доћи у велику част.“

И овај господин мој и хранитељ, свагда имајући наду на Господа и на Њега уздајући се, рече:

„Прионух за Твоја сазнања, Господе, не посрами ме; јер ниси далеко од оних који Те призивају. Јер ево са влашћу ми се говори да се подигнем од места мојега, у ком се надах од Тебе стећи пребогату благодат. Али опет знам некога праведника који учи, јер нам каже: „Ништа није боље, него чинити заповеђено, јер послушање води у живот, а непослушање у смрт.“ Но Ти, Владико Господе, који си милостив роду људском, и мене слугу Твојега сачувај од свакога зла, и све узлазе и низлазе сачувај очишћене од сада и довека.“

И после овога узе благослов од игумана и све братије тога манастира, у коме беше, и уставши оде

ка преосвећеном архиепископу Јевстатију, незлобиво јагње доброга пастира Христа, Њим пасен и вођен на ливаду живота, и чуван од растргнућа лукавога звера. И свагда пребивајући у Његовој вољи, и Њему угодно чинећи, ради тога милостивог дара љубљен од свију, био је од срца љубазно примљен од преосвећенога, и из руке његове би постављен за презвитера.

И опет, после мало времена видећи га где је у сваком разуму, узео га у своју ћелију; и ту собом показа многе плодове сваке врлине у славу Божју. Јер до конца омрзе грех, написавши у себи слику истинитога покајања и добрих дела, био је вођен светим Духом у богољубије, и никада не попусти, но снагом своје непоколебиве вере победи ђавола, мољењем и светим молитвама, бдењем и постом, и рекама суза натапајући све тело своје. И као што доброплодни насад, натапан небесном росом и који добро расте, даје плод у своје време, тако и овај господин мој, њему сличан, имајући у себи плод животни, тј. речи духовних поука, и многа остала добра дела, од њих је обилно хранио срца верних. Јер живећи ту код преосвећенога и поштован од њега, вођен од Господа ка превеликој благодати, угодно послужи овом преосвећеном у побожности и целомудрију, до половине друге године.

Данило изабран за игумана Хиландара

И после таквих времена учини састанак тај преосвећени архиепископ са благочастивим краљем Урошем. А ту је био са преосвећеним и овај господин мој блажени и Богом изабрани монах Данило, сијајући посред целог сабора као многосветли светилник, по изгледу добролепан и доброговорљива језика, јер се изли благодат на усне његове, и даде му Господ такав дар да смислено и разумно говори пред царем, као што каже пророк Исаија: „Даде ми Господ језик за поучавање, када ми треба реч рећи.“⁷ Пошто у то време славни манастир Хиландар, који је у Светој

Гори дом пресвете Богородице, није имао игумана, и благочастиви краљ Стефан Урош учини савет са преосвећеним архиепископом Јевстатијем и целим сабором, и избравши овога мојега господина, би му заповеђено да буде игуман више реченога Богом подигнутога манастира, и ту га благочастиви краљ и тај преосвећени одликоваше многим различним даровима, овога дарованог од Господа још од почетка зачећа његова неисцрпним даром богатства, и поверена таква примања части. Са великом и достоименитом хвалом и чашћу отпусти га у Свету Гору, коју од своје младости жељаше неситом љубављу, да би био њезин житељ.

И дошао је тамо у дом Пресвете, која је дана свима преподобним као добар стан и просвећење вечне славе и награда небеснога живота и примање рајске хране. Достојно ми је назвати ову добру и жељену земљу Свету Гору као и ону обећану, која точи мед и млеко.⁸ Но ова је, дакле, боља и складна, да је у њој весеље свима који су права срца.

Ту, дакле, у дому Пресвете, поче живети овај блажени, дошавши у велику тишину смерног мудровања, олакшавајући тело своје постом и бдењем и безмерним молитвама дотле, да га је презрео, не би ли имао наду спасоноснога прошења од Господа. Јер многа искушења ствараше му ђаво, мислећи лукави да ће му запети препону таквим мучењем. Када је овај стојао на молитви ноћу, и дошавши на очи његове, јављаше му маштањем многе беде и страховања; а овај Богу послушљиви именом Господњим противљаше му се, други Јевтимије пустиножитељ, побеђујући злолукавога. Јер мада виђаше толике његове утваре и пакости како се дижу, стојаше тврдо и добропобедно укрепљен крсним знамењем, и не бојећи се лукавства његова и нападаја, нити изостави псалма певаног у својим устима, но се још више подвизаваше. Живећи у оваком предивном животу у повереном му манастиру Хиландару, и брићући се за њега у сваком прилагању трудова као што је достојно, а увек заповедаше о врлини изван

реднога живота и побожности и страху Божјем, поучавајући све о једномислености и износећи речи о сагласности љубави Божје.

Нападаји завојевача разних народа на Свету Гору, и невоље од њих и од глади

После мало времена таква тиха живота све Горе Свете, овако попуштање Божје догоди се, као што је проречено ово о вазљубљеном граду Јерусалиму, јер рече: „и даћу вазљубљене моје у гажење и грабљење многима“, као што је и тада било.

Када је овај блажени господин мој био у Светој Гори, као што више указасмо, подигоше се многи народи, и великом силом спремивши се за борбу, завојеваше многе крајеве грчке земље, чак и до самога Цариграда, и све опустеше, и заробљенике одведоше у ропство. Јер тај приказ беше чудан и парадоксан. Јер ови завојевавши добоше са својим силама у Свету Гору, и опколивши је, разграбише сва богатства сабрана у њој, и скоро је сву опустеше, а то свето место звано Хиландар, било је веома оскрбљено и у великој тесности од нападаја безбожника. А унутра у граду, побожни и богобојажљиви мужеви беху држани од њих, међу њима и овај господин мој и велика множина светских људи државе тога манастира, који беху унутра прибегли са женама својима и децом.

И те године дође љуће зло на ово зло, да је цео род људски гинуо од глади, и цео такав многобројни народ за дуго времена хранио се од тога славнога манастира Хиландара. Велико је било страдање такве ране, и почеше, дакле, људи и све животиње скончавати од глади. Јер умрлим матерама деца сисајући дојке сама умираху, и људи од глади зијајући судараху се и падаху као пијани, и обузети глађу, нису могли ни гледати. А други од њих ничице лежећи, као и животиња траву зубима кидајући, издисаху. А многи од монаха који су били у том

манастиру, не могући трпети такве туге, оставише овога господина мојега преподобнога игумана кир Данила самога, и сами бежаху.

Но ко је тај, ко може избећи речено Божје? Јер такве ухвативши безбожници, једне убише, а друге у ропство одведоше. А овај блажени подвизавајући се за цркву Христову, волећи да за њу смрт поднесе, не остави је, видећи се у толиком страдању. Јер разумедо да је рана Богу мрска, и да тако сви страдају по Божјем гневу. Проведе на једном месту седећи у пиргу тога манастира три године и три месеца, страдајући од такве скрби и беде.

И чини ми се, вазљубљени, да су тадањи ратови и страховања слични оном страдању Јерусалима, које поднесе од Тита, кесара римскога. Јер када је он дошао на Јерусалим, свака душа тога града падаше под оштрицу мача и остале злобе бедно причане. Јер људи жватаху своје појасеве и обућу, а други се дотицаху и најскареднијих. Јер такав ужас могао се видети тада, када је била пустош Свете Горе од руке противника. Јер ови безбожни народи: Фрузи, Турци, Јаси, Татари, Моговари и Каталани, и остали многоименити народи, дошавши тада на Свету Гору, многе свете храмове огњем упалише и све њихово сабрано богатство разграбише и заробљенике одведоше у ропство, а остали њихови остаци скончавашу од најљуће смрти глади. Не беше ко ће их погребсти, но се зверови и птице небеске храњашу од њихова тела.

Нападаји на Хиландар

Дошавши на овога блаженога кир Данила са великом победом, велика множина њих почеше једни сећи врата града славнога манастира Хиландара, а други део од њих позади разбијашу зидове града. хотећи ући унутра. Јер стреле падаху као капље дажда, пуштане рукама безбожника, и ратне трубе кликтаху, и сами једногласно се дераху устремљују-

ћи се напред. Јер страшно беше видети њихов убојни строј. И овај господин мој, храбра душа, чијој се уздржљивости чудим, дивим се трпљењу у боловима и удивљавам се добром пребивању у молитви, а уз то неизмерној глади и жеђи, као да је становао у туђем телу. Јер против тога љутога рата остаде непоколебим, као незлобива овца гледајући на клање са својима који су ту били. Јер мушки борећи се са безбожницима од јутра до вечера, вапио је из дубине душе ка Ономе који га може спасти, говорећи:

„Боже, види како добоше нечастиви народи на Твоје наследство, и оскврнише Твоје свете цркве,⁹ и ову Твоју Свету Гору поставише као место где се воће чува, и тела слугу твојих као храну небесним птицама и тела преподобних твојих земаљским зверовима. Јер крв њихову пролише као воду.¹⁰ Но не предај нас до краја ради Твога светог имена.¹¹ И нека нас брзо предусретну Твоје милости, Господе, јер веома постадосмо ништи и смирени смо данас до краја ради наших грехова.¹²“

А када ови злолукави видеше да не могу ући унутра у град, уседоше на своје коње и отидоше распаљивани великим гневом и јарошћу, претећи овом блаженом, да ће, опет вративши се, уништити га. Оваке и толике беху беде и узбурканости овога мужа, као што чусте, но нимало се не поколеба њима, а многоимено богатство хране у том славном манастиру Хиландару нестале, тако да овај блажени, и они који су с њим, нису имали шта окусити. Само избирајући љуске сочива у праху и њих су гризли, а многи од њих мољаху Бога да умру, а остали бежећи од њих напоље, скончаваху. А овај преподобни игуман кир Данило, све такво у сласт трпећи, благодараше Бога за све што се догодило.

Данило у невољи, са хиландарским црквеним потребама (имањем) одлази краљу Урошу у Скопље, предаје их Урошу, и опет се враћа у Хиландар

Видећи такву скрб неослабну дому Пресвете, да ништа неће остати цело од насиља безбожника, јер је имао Богом даровани му разум, и наставши неке достоверне и именоване мужеве тога светог места, и њих уверивши како му је по вољи, и узео синове њихове к себи, и после овога предаде им манастир тај да га тврдо чувају, и да се боре са напред реченом јереси, давши им довољно свога злата. А сам узевши све наследство тога места, тј. потребе црквене, и скупивши све остало, и уставши са неким од своје деце, и ево носећи прође неповређен пукове нечастивих иноплеменика. И дође ка благочастивом краљу Урошу, који је тада био у славном граду Скопљу, и јави му за све беде које су се догодиле том светом месту. А благочастиви краљ Урош се веома обрадова због доласка овога блаженога, говорећи:

„Благодарим Бога мога и Владiku, чијом помоћу и заступством ниси ухваћен од безбожника, да не пострадаш љуто, но толико наследство носећи са собом дође к нама без ичијег насиља. Достојно је да без беде неко време проведеш овде, док чујемо да је такво уздизање ратника одступило, и тада ћеш ићи.“

А овај господин мој имао је од младости своје наду ка Господу, и у Њега уздајући се тврдим умом, и Њега јединога желећи и љубећи, а више волећи да сконча за Његово име, сети се речи коју је рекао Владика:

„Не бојте се оних који убијају тело, а који немају шта души учинити, но више се убојте Онога, који после убиства може бацити у огњену реку.“¹³

Предавши ту благочастивом краљу све што је донео, много злато и многе друге црквене потребе, лакимије коњске и многе животиње, све ту предавши њему, а сам не хотећи се разлучити од доброобичајна

живота Свете Горе, и љубазно се поклонивши томе благочастивом, опет уставши оде ка дому Пресвете Богоматере, место звано Хиландар, као храбри страдалац смео на мучеништво. Јер како ћу моћи изговорити или довољно писмено објавити толика страдања и напасти, беде и скрби овога господина мојега, које прими те године враћајући се у Свету Гору? Јер тада се није могла наћи ниједна стаза којом би се могло ићи мирно, без борбе и ратника. Овај господин мој не сумњајући нимало, покриваше се као тврдим оружјем именом најмилосрднијега Бога, и пролажаше толике љутости, према речима Богооца Давида: „Нећеш се убојати од ноћнога страха, и од стреле која лети на дану; и као анђелима својима заповедиће, и сачуваће те на свима путевима твојима, да не спотакнеш о камен ноге твоје.“¹⁴

Јер Бог имајући неизмерну милост према роду људском, не удали ни овога блаженога од ње. Јер на неком месту устаде неки силан муж видевши блаженога где иде посред државе његове, и хтеде дошавши са својим људима разграбити све што је било у њега. А блажени имајући наду на Господа, заповеди својим момцима да приступивши сигурно ухвате њега. И у тај час могло се видети како су ти ратници пали са оружјем под рукама деце овога блаженога. А самога тога њихова начелника ухватише свезавши снажно наопако, и иђаху брзо напред водећи га са собом. А ти, дакле, сило Божја велика и помоћи, сачувала си овога блаженога господина мојега, јер тада је био велики вапај. Сродници тога ратнога мужа чувши ово мислили су да је убијен, и устаде велика множина њих, и сretoше овога блаженога, и почеше питати, од које је стране и куда иде. А он рече:

„Ми смо поклисари, и идемо у славни Град Константинов.“

И почеше питати за онога од њих ухваћенога ратника, кога су ту држала деца преосвећенога, но ови као ваистину гневом Господњим ослепљени не виђаху га, и раставши се са њима, брзо почеше ићи, водећи са собом овога бунтовника. А када разумеше

да су изван његове државе и да ништа не сумњају, ту заповеди блажени да га пусте. Јер промисленик Бог тако му чињаше.

А ово је мени, слуги његову, добро и жељено, и достојно ми је брже дати љубазну слику његова живота у врлини. Јер тамо идући у Свету Гору, дође унутра у државе, које они безбожници завојеваше, рушећи њихове градове и земље, села и храмове огњем палећи, тако да се ништа није могло наћи без беде у тим местима. Јер све од човека па до животиње беше озлобљено. А овај блажени свагда имајући непокајану вољу у телу, не хтеде се вратити натраг, но уколико је видео такве страхоте, утолико се већма крепио, идући дању и ноћу, и нимало не одмарајући се.

Када је једном дан свитао, нађе се посред тих ратника, и пошто није имао шта чинити, подели чеда своја која су ту била, и сами узевши коње и остале потребе њихова стана, прибегоше у град звани Редил. А сам са неким монасима и осталом децом својом, по извољењу Божију као спремљену му лађу наставши, и ушавши у њу, отплови на неко тврдо место острва, и ту провели много дана у великој глади и жеђи. И опет видевши згодно време, изишавши од воде, иђаше брже на предлежећи му пут.

И друга многа искушења поднесе од безбожника на путу; јер беху опколили многа места да га ухвате. Али „душе праведника су у руци Божјој, и неће их се дотаћи мука“,¹⁵ и сматраху их безумници као да су умрли. Јер овај преподобни Божјом помоћу закриљиван и имајући савршен разум у говору, дајући разне и многоврсне изговоре, пролажаше ратне пукове неповређен. И када је дошао у дом Пресвете, где је часно усамљеништво онима који хоће тамо да живе, и нађе оне мужеве којима беше поверио тај манастир. А хтели су га предати у руке поганика да није преподобни тако брзо дошао. Јер и они су били у невољи, јер беху дуго затворени на једном месту, гинући од глади и жеђи.

Данило стиже у Хиландар и својим златом купује храну и узима најамнике за одбрану Хиландара, који једном приликом поразише непријатеља

Овај господин мој, кога смем назвати добрим и најмилосрднијим хранитељем многих, пошто је живео животом дивним и изванредним, богољубазним и светолепним, видећи многе беде тога светог места, да се најпосле ништа не налази у том манастиру, давши своје много злато, и посла неке веште људе, који прикривши се добоше на море, и у једној лађи купивши обилно пшенице, донесоше у манастир ка преподобном кир Данилу. И после овога опет давши друго много злато и из места ван Свете Горе скупи велику множину изабраних људи, и њих уведе к себи у манастир са њиховим оружјем, да се боре са оном трипут проклетом јереси. А ови безбожници чувши да је преподобни дошао, и како има храбре људе за победу њихову, не због такове силе господина мојега, но уплашени страхом силе Господње, не хтедоше те године доћи на то свето место, но сабравши велики плен из целе Свете Горе, вођаху људе и жене, младиће и девојке, као четвороноге животиње ужима свезане и вођене у ропство. Јер таква је тада рана и страдање било, које се не може сравнити са египатском казном или побијањем деце витлејемске од Ирода или са навалом халдејском на овај напред речени свети град, какво је тада снашло Свету Гору. Тешко је описати све зло које је тада снашло људе, јер горе и пећине, брда и долине, и сва распућа беху пуна мртвих телеса, нагих и непогребених, дајући страшан и дирљив приказ гледаоцима.

И ти безбожници све опустеше, и опет се враћаху у своја места. А један њихов део ишао је једном близу места званог Хиландар. А када их видеше људи који су били у манастиру са преподобним, почеше молити код преподобнога да изиђу против њих. А овај господин мој бојећи се рањавања деце своје, не даде им. А они, уздајући се у Господа и у помоћ Пресвете и у молитву тога блаженога господина својега, узевши своје оружје, и изишавши

на једно тврдо место пута опседоше га, и када убоше међу њих ти безбожници, тада изненада устадоше деца преподобнога и једнодушно устремивши се ускочише посред њих, и многе умртурише, и друге ранише, и множину од њих ухвативши одведоше у манастир ка преподобноме, а заробљенике отпустише у слободу. Ту уграбише много богатство поганика. А овај господин мој и учитељ, унапред јављајући Божју помоћ и Његову победу над поганицима, узевши оружје све ишарано златом самога војводе тих поганика, и фарију његова, који је такође имао борбено оружје све украшено златом, штит и копље и друго остало, и све даде благодативом краљу Урошу на предивну његову похвалу и част, пославши једнога од достојноимених монаха са неколико деце своје, а сам благодараше непрестаним хвалама добротвора свију Бога који тако чини.

Јер и ту живећи у дому пресвете у крепком подвизавању, изнураваше тело своје многим и жестокиим животом и бдењем и непрестаним поукама божаствених речи, чувајући целомудрено подобије свога живота и изучивши до краја вештину сваке мудрости, тако да је због многоплодне врлине своје и непорочнога живота он био љубим од свију благовernih.

Данило се склања од непријатеља у руски манастир. Непријатељи га тамо налазе, од којих се спасава и иде у Ксиропотам

После мало времена од одласка тих безбожника из Свете Горе, чуло се да се спремају да дођу на свети манастир Хиландар и на преподобнога игумана Данила, да изврше своју вољу. Јер као дивље звери шкргућаху зубима на овога господина мојега, овако говорећи:

„Када бисмо га ухватили, то бисмо многобројно богатство довољно узели од њега.“

И мишљаху којом би вештином могли ухватити преподобнога.

А господин мој, чувши такву њихову намеру, да иду, узевши са собом два монаха и мало деце своје, и уставши оде у манастир руски ка светоме Пантелејмону, ка духовном оцу, да му се поклони, гледајући оне безбожнике, како журе да га закољу. И када је дошао тамо у манастир, поклонивши се светој цркви, и узевши свога духовнога оца узибе с њиме на пирг. Ту насамоме заједно са њиме остаде тај дан и ноћ, говорећи о духовним беседама.

А они безбожници набоше нека два мужа од Хиландарске области, који беху љубими овом господину мојему, звани Николај и Георгије, и њима обећаше дати много злата, ако им предаду преподобнога. А они преварени ђаволским дејством, обећаше да ће им то учинити.

И када је овај преподобни био у напред реченом руском манастиру, подигавши се одоше они безбожници на Хиландар. И када чуше да је преподобни изишао, набоше оне мужеве, које беху наговорили, послаше их, да ушавши у град ка преподобном, где беше, и ове уведу после себе. А они дошавши ноћу почеше дозивати казујући своја имена, и говорећи да им брзо отворе градска врата, јер су ради неке велике работе хиландарске послани до преподобнога. А монаси тога манастира и сами бојећи се безбожних, не отворише им, нити јавише ка преподобном о њима. А када је било време јутарњега пјенија, јавише о овоме преподобном. А он заповеди да их уведу к њему.

И када су ови дошли, поче их питати господин: „Због чега сте дошли?“ А они к њему изговорише речи, којима би могли затајити своју злобу. А овај ваистину незлобиви верујући свакој речи, и тима варалицама не загре лукавства. А када је било време зоре, овај блажени ходио је око пирга и појао часове, и погледавши ка једном високом месту, и видео је како велике птице лете ка томе манастиру, где беше. И мало после када је почела светлост осијавати, угледаше многе пукове безбожника где иду, и

тако наједанпут опколише град, чинећи борбене победе, и веома викаху, јер пробивши градске стене ускочише унутра као крилати, слично зверима све грабећи. И почеше ка себи дозивати оне које беху наговорили да им предаду преподобнога, и ка онима који су држали тај манастир, говораху:

„Ако хоћете да вам не чинимо никакве пакости, то нам дајте именујући блаженога; ако ли тога не учините, све ово од вас огњем изгореће.“

И тако у један час божаствену цркву и све зграде тога манастира упалише, а велику множину дрвета свукавши прислањаху око пирга, у коме беше преподобни, лесе и даске, снопове лана свукавши ужегоше, док се није тај пирг зажарио као и огњена пећ. Јер они лукави и безбожни ратници разјариваху већи пламен, који је високо досизао.

А чеда преподобнога, која су ту била, устремише многе од безбожних. А оне напред речене варалице, наговараху све који су били у пиргу, да предаду преподобнога. И видећи господин мој ту њихову злу заверу, од младости своје имао је вешт разум, и ту га показа. Јер беше црква на врху тога пирга, која извана има тврде железне кључеве, и ове тајно узевши к себи, рече ка онима који су га хтели предати:

„Браћо, уђимо у цркву да се помолимо, и да се међусобно опростимо, јер се растајем од вас ка смрти, коју унапред видим.“

А ово чинећи блажени, умном молитвом досезаше до небеса, чекајући помоћи од Господа. И своја чеда беше научио, када уђу у цркву, да уставши отму њихово оружје и затворе унутра у цркви. И када сви уђоше у цркву са преподобним, не знајући ништа о оном што ће бити, тада чеда блаженога уграбивши њихово оружје, искочише напоље са преподобним, закључавши све унутра. А када је огњени пламен досизао до врата, блажени нађе ту мало воде и угаси га. И опет тако учини. А када му нестане воде, у једном земљаном суду нађе мало вина, и њиме угаси пламен. Јер Бог никад не одступајући од слугу својих, но који је са-

чувао три младића од огњене пећи, и који им је претворио пламен у росу, такову доброту показа и овоме.

Јер се могло осетити како некаква пречудна хладовина душе од Горе Атонске, и та хлади огњену јарост и разгони пушење дима. Када су толику страшну борбу водили против преподобнога од јутра све до подне, и изишавши изван града, седоше ти безбожници хотећи да једу. И наједанпут настаде међу њима велика узбуна и метеж, јер узимајући оружје своје брзо уседаху на своје коње, и могло се видети како беже. Овај господин мој мишљаше да због неке преваре спремају неко искушење или да иду по своје другове, да дошавши са много већом силом брзо окончају своју вољу. И много часова очекујући њихов повратак, вапијући из дубине душе и молећи се са топлим сузама Господу, говораше: „Господе, пред Тобом је сва жеља моја, и уздисање моје не сакри се пред Тобом.“¹⁶

И када је видео да се више не враћају они ратни противници, а уз то је блажени и чуо за невољу која им се догодила, јер начелници њихови беху отишли са својим силама, а они сами беху остали, и зато побегоше за њима бојећи се да не буду побијени. А добри мој хранитељ видевши такву победу над својим непријатељима, отворивши уста своја благодараше Бога свију, чијим заступством се показаше нападаји сујетних као за подсмех. И изишавши отуда и усевши на коње са Богом дарованом децом, и дође у манастир светих Четрдесет Мученика на обали мора, који се зове Ксиропотам, који од основа украси и утврди богоносни отац кир Сава давањем свога многога злата, и ту уписа себе и своје родитеље у поменик. У овом, дакле, проведе неколико дана, и опет отиде ка својој ћелији у Хиландар славећи Бога за све.

Судбина завојевачких народа на Свету Гору и пустош иза њих

А они безбожни и злоименити погани народи, за које ћу казати: „Смрт љута је грешницима“, дошавши на Свету Гору, стојаху у њој три године и три месеца, чинећи погубну дрскост. Јер тела људи сасецаху као пољску траву, јер не беше места, где не лежаху мртваци. Божаствене цркве и многи домови падоше, и несташе многа места, тако да се нису могла лако ни познати где беху. Ко ће исказати ту љуту рану, колико њихова јарост беше покрила многу земљу? Јер тада не беше дома, у коме није било плача.

А када све опустеше, тако да ни они сами нису налазили хране, хтедоше опет ићи чак и до Цариграда, хвалећи се да ће силом опустити многе земље. И када су дошли до Хриостопоља, устадоше многе државе грчкога царства и учинише им зидом велику преграду, од горе до горе, тако да се више нису могли вратити натраг. И названо је то место Кавала. А они нечастиви када видеше да немају куда да се врате, завојеваше околне земље тих места, наваливши на славни град Солун и Бер, и ту их предобри Бог подели на њихову погибију, да скончају својом непобожношћу. Једини од њих Фрузи и Римљани, звани Каталани и Моговари, одоше морем у своју земљу, а Мелекил са својом силом ка благочастивом краљу Урошу. Савећавши са друговима својима против овога зао савет, био је ухваћен, и сконча љутом смрћу. А Халик са многим војницима рашири се на земљу влахиотску и на Ливадију и остале друге земље да их завојује. А Фрузи ливадијски заратише с њима, али им не могоше одолети. Опустивши све крајеве тих земаља, рекоше у себи:

„Ми сами разделивши се од својих другова, окончаћемо од силе некога царства, ако чују за нас.“

И известили се код грчкога цара да су под његовом руком, са преваром добоше у Калипољ. И ту одметнувши се, почеше војевати против цара пленећи државе његове. А благочастиви и христо-

љубиви краљ Урош поможе му, пославши своје великаше са многим силом изабраних војника, и уништи их, као што је знано. Јер рече: „И погибоше нечастиви због свога безакоња.“

Овај господин мој и хранитељ видећи како пропадаше нападаји сујемудрих, и како тама покри њихов злобни и скврнави живот, злочин богомрске воље и љуте нападаје, као умиривши се од неке тежине која се не да лако отрпети, видећи како се јавља велика тишина, благодараше не ћутећи Бога свију, говорећи:

„Благословен је Бог, који нас не даде као лов зубима њиховима, јер душа се наша избави као птица из ловачке мреже, и мрежа њихова поцепала се, а ми се избависмо,¹⁷ јер непријатељима нестале оружја при крају, и са шумом погibe успомена њихова.¹⁸ Помоћ је наша од Господа који је створио небо и земљу.¹⁹ Јер од Њега долази казна за грехове, и опет за покајање множина милосрђа, јер ради правде даде нам се страдање. Јер божаствени Павле јавља, рекавши: „Кога љуби Господ, тога и казни; а ако и трпимо казну, Бог нам се обраћа као и синовима.“²⁰ Јер је речено: „Крепки и велики падају да се немоћни васпитају, и опет нечастиви падају, да се праведни устраше.“²¹

Данило одлази у карејску ћелију ради подвизавања, а место њега постаје игуманом Хиландара Никодим, ученик Данилов

Овако чинећи и говорећи блажени, жељаше да у иначком животу послужи Господу. И видећи да су се угасиле победе непријатеља, и да се живот управља ка тихом и безметежном животу, оставивши старешинство славнога манастира Хиландара, уставши поће у ћелију светог Саве у месту званом Кареји. Јер ту је добра и безметежна усамљеност онима који хоће да живе у тој ћелији по уставном правилу богоноснога оца кир Саве, кас

што сам беше чинио ту инокујући, свршавајући молбе и ноћна стојања, метаније и псалме и остало слатко стицање трудова. Јер ту, дошавши господин мој, ваистину вођен вољом Божјом и укрепљен пресветим Духом, све такве уставе љубазно прими и постаде вернима посредник велике користи. Јер многи примајући поуке од тога блаженога, постајаху ревнитељи истине. Јер добро напредујући успеваше у божаственом показану пун веома предивнога оштроумља, и изнутра освећен умом Духом светим, чистоту и велику уздржљивост стекавши од младости.

И ту дошавши на тихо место које је узаконено да живе не више до два или три цнца, поче многим страдањима и подвизима мучити тело своје у глади и жеђи, ноћном стојању, и док не би светлост засијала, нико га није могао видети да је сео или да се мало одморио, само је појао псалтир и остале псалме ноћнога устава. А многобројна метанисања чињаше и сузе своје топле проливаше док тело његово није било као да стоји у води. Јер смем на правду да кажем, да ђаво не могући гледати такав његов подвиг, много пута се са њиме борио хотећи га умртвити, али они који се уздају у Бога, страшни су непријатељима. Јер овај блажени имађаше на своме врату крст од демонолита, и када долажаше на њ тај лукави дух, то не имајући друго што чинити, но крст тај скинувши са себе, одбијаше га говорећи:

„Господе, дао си нам крст Твој, оружје против ђавола.“

И срушивши његове нападаје, сијаше сваком врлином, тако да су га сви цнци Свете Горе знали, и да му Бог прима све прозбе. И к њему прилазећи требоваху поуке за корист душе.

А на његово место би постављен у Хиландару преподобни игуман Никодим, који је пре био ученик овога блаженога.

Краљ Урош у борби са краљем Стефаном поверава манастир Бањску и све своје тамо скупљено благо Данилу, и Данило би наречен у Бањској за епископа

После некога времена догоди се велика скрб благочастивому краљу Урошу, јер се беше подигао његов брат благочастив Стефан, краљ од сремске земље, са многим силом, хотећи да узме његов престо и да га даде сину својему Урошицу. И беше му велика невоља. Јер сва његова властела одметнуше се, и не имађаше ниједнога на кога би се поуздао, али још више је био у скрби за славни манастир светог Стефана, место звано Бањска. Јер у њему беше сабрао много богатство, све своје имање, и не налажаше таква мужа, коме би поверио такво место са наследством његовим. Јер се те године беше представио епископ тога места. И сетивши се овога мога господина, поче му шиљати, говорећи:

„Господине мој и оче, од почетка љубазни души мојој, брзо пожуривши се доћи к нама, јер срдачна жеља присиљава ме да ти јавим многе речи о духовним стварима. Да, никако немој да не послушаш оно што сам ти рекао.“

Многе речи слатким писмима шиљаше му не једанпут или двапут, но много пута, како би га могао довести к себи. И овај господин мој свагда послушан на добро, видећи срдачан позив благочастивог, уставши оде к њему, ништа не знајући о оном што ће бити. Када је дошао, и када га виде благочастиви краљ, веома се обрадова због доласка блаженога, и љубазно га прими, и мало после седе заједно са преподобним, и објави му многе речи тајно знане, и најпосле му објави ствар, због које га беше позвао, говорећи:

„Види многе скрби и беде које су ми се догодиле данас када сам без наде, не добијајући помоћи ни од кога, само од Бога саздатеља свега. Ти све знаш о овом. Хоћу да ме у једној ствари послушаш, јер за то осећам већу скрб од другог.“

Говорећи му о оном напред реченом манастиру цркви светог Стефана, рече да се брине о њему и да у његове руке предаје све ту донесено богатство тога христољубивог. А блажени чувши ово веома се ожалости, јер није хтео да се разлучи од живота Свете Горе и иначкога правила, на које беше навикао и није обраћао пажње на речено му. А благочастиви краљ Урош многим мољењем и слатким речима једва га умоли, тако обећавши преподобноме, да га, ако се Божјом помоћу неповређен поврати, неће задржати од Свете Горе.

И када је овај господин мој примио тај манастир, и би наречен Данило свеосвећени епископ. Ту христољубиви краљ предаде своје много имућно богатство у руке свеосвећеноме, а за то није нико знао само ови једини. А сам уставши пође против брата свога на рат и против своје воље, јер се сви његови великаши бећу одметнули. Али Бог, који чини једини милост у тисућама, дарова и тому благочастивому ненадану помоћ. Јер те године његове скрби многе војске народа татарскога и турскога и јашкога дошавши предадоше му се. И са њима пошавши одби насиље оних који су борбу водили са њиме, све добро свршивши Божјом помоћу.

Данило се враћа у Хиландар

А када дође Богом дарованом му престолу, тада овај мој господин и учитељ поче молити благочастивог краља да иде ка својој ћелији у Свету Гору, као што му беше обећао. А христољубиви краљ много је молио да се не растане од њега. И овај блажени од младости своје уловљен од Господа, и Њега љубећи, и свагда у врлини пребивајући, презревши све лепоте света, више је волео да се туђи земаљских, не гледајући на привремене, но желећи бесконачнога давања, и давши мир благочастивоме краљу, опет оде у Свету Гору, чије васпитање беше.

И дошавши у славни манастир Хиландар, и узишавши на пирг, поче ту у ћутању живети, по-

ставши бољи у дивној мудрости, у све дане живећи богоугодно, украшавајући се сваком врлином, и благочаствовати и служити Богу од свечисте душе и тела, и да му се јави достојан и искушан, и у свему прав и нелицемеран.

Такво му је све било од Божјег надахнућа и благодати, непрестано прочитавајући поуке пророка и осталих божаствених речи, не остављајући никада доброобичајне молитве и до краја ревновавши савршеној уздржљивости, ту напавши часно усамљење, весељаше се у божаственим речима обилно дан и ноћ, како би могао угодити Господу и спасти душу своју.

Краљ Урош позива Данила к себи. Данило постаје епископ хумски. Иза краља Уроша постаје краљ Стефан Урош III

У време у које иђаше овај преосвећени у Свету Гору, оставивши старешинство напред реченога манастира цркве светог Стефана, која је епископија бањска, по одласку овога господина мојега, учини благочастиви краљ да се то место зове игуманија.

И после некога времена би јављено томе благочастивом краљу Урошу о овом свеосвећеном епископу кир Данилу, да хоће да иде у Јерусалим и његова околна места, да их види. Јер ваистину је то желео господин мој. Чувши то благочастиви краљ Урош, пошто га је знао као потребна у свему и као целомудрена расудитеља у духовним стварима, веома се сажали због растанка са њиме, и поче шиљати ка њему љубазне речи, говорећи:

„Знам те да си ми вазда од своје младости био послушљив, и да никада ниси попустио да чиниш добра дела за душу моју и тело, и да си увек послушао оно што сам ти говорио. Да, дакле, не остави ме на крају мога живота, дођи к нама, да неку малу корист учиниш души мојој.“

Много времена је шиљао ка свеосвећеном, и много различне речи јави му. А мој добри хранитељ због љубави дела духовнога, које је имао благочастиви са њиме, ево опет по трећи пут пође к њему, једнако не знајући шта ће бити са њиме. И када је дошао к њему, тада му благочастиви краљ несумњиво јави, говорећи му:

„Нека ти је знано, господине мој оче, да од како си се разлучио од нас, тужили смо за тобом. А хвала и благодарење Богу, чијим благовољењем опет дође к нама, после овога нећеш се растати са нама, јер слава и част биће ти од мене дарована колико усхтеш.“

Када је то чуо господин мој, обузе га велика жалост због лишења Свете Горе и поче молити благочастивог да га отпусти. И видевши да му речи о томе ништа не успевају, рече:

„За све ово нека је благословено име Господње.“²²

Заповеди му благочастиви краљ да иде у дом Светих Апостола, а тада је био преосвећени архиепископ Сава Трећи, и посла писмо к њему да сваку част одаје свеосвећеноме. Ту му дарова преосвећени своју ћелију за пребивање му. Од тога времена благочастиви краљ Урош беше обећао да ће овоме преосвећеноме дати престо светог Саве, који после и доби по благовољењу Божјему. Када је ту живео у складним обичајима као што беше навикао, и после некога времена представи се напред речени архиепископ Сава, на чије место би постављен Никодим архиепископ, а овоме господину мојему даде благочастиви краљ епископију хумску.

И када је тамо живео, после мало времена приспе смртно разлучење христољубивом краљу Урошу, и при престављењу његову и господин мој беше се ту нашао, и његово блажено тело пренесе са славом у рукотворени манастир христољубивог. И после престављења тога благочастивог прими престо син његов Стефан краљ Урош Трећи, и веома заволи овога свеосвећенога епископа кир Данила. Јер њиме постиже све своје жеље, и ни на кога се тако не надаше и не уздаше, као на овога господина мојега,